

BERDAKH

IS SUMMER COMING?!

TASHKENT –2024 "FIRDAVS-SHOH"

UDK KBK B

Translator: Kalbayeva Arukhan

Berdakh
Is summer coming?! Poems./Translator Kalbayeva Arukhan.—
"Firdavs-Shoh nashriyoti". Tashkent, 2024-y. — 78 b.

This poem has been translated into English by the young translator Kalbayeva Arukhan Jengisbayevna, aiming to introduce the literary heritage of the Karakalpak poet Berdakh to English-speaking literary enthusiasts.

Kalbayeva Arukhan is currently studying in the 4th year at the Tashkent Pediatric Medical Institute in the field of pediatrics

ISBN 978-9910-0000-00-1

© Berdakh, 2024

© "Firdays-Shoh nashriyoti", 2024

Berdakh (1827-1900) was a Karakalpak poet

Their immortal legacies determine not only the past, but also the present and future of the nation. We should always appreciate the great poet not only as a Karakalpak, but as one of such honorable children of our nation. Islam Karimov, the First President of the Republic of Uzbekistan, emphasized the words "Berdakh is a famous democratic poet of the Karakalpak people" and praised the work of the creative poet. He lived and worked in the 19th century. The real name of the poet is Berdimurad son of Kargaboy, and Berdakh is his nickname. Little information has been preserved about the thinker. Information about his biography and creativity can be found mainly in his works. He was born in Aqkala, Moynaq District, south of the Aral Sea.

When Berdakh was ten years old, he lost his parents, and he began to be raised by his uncle Kochkorboy. Universal and national values—such as humanity, equality, generosity, justice, patriotism, compassion, heroism and bravery, independence, struggle for national freedom and truth, and love are reflected in his poems. Berdakh's poems and epics are distinguished by their objective and truthful description of the life of the people. in particular, the oppression of ordinary people during the rule of the Khiva Khanate and Tsarist Russia was openly described in a number of the poet's poems.

Berdakh condemns the policies of khans and begs in his poems such as "Tax", "It Wasn't Happened", and "This Year", describing their oppression and cruelty to the working people. Berdakh exalts man, emphasizes that the people are a great force, and calls on the representatives of

the ruling class to respect the working people and help them. The poet imagines himself as an integral part of the people. Berdakh criticizes the system he lives in and its procedures. According to the poet, the existing political system cannot protect the rights and interests of the working people.

In his works on socio-political issues, Berdakh, like other thinkers of the East, believes that society should be ruled by a just and enlightened king. He believes that the unjust and tyrannical khan of his time is unfit to rule the country. The poet's works "Omongeldi", "For the people", "Aydosbi", "Superior" depict the heroic struggle of the Karakalpak people against the tyranny of the Khans, the national liberation movement. Berdakh writes that a person is free in his activities, behavior, and achieving his goals. For example: he says that in the epic "The Foolish King", after the oppression of some rich people and officials reaches its last point, the people, whose patience has run out, rise up against them of their own free will.

Berdakh, like Navoi, divides people into two groups: good and bad, based on their morals. A good person refers to wise, intelligent, knowledgeable, helpful people, who have all human qualities. In the eyes of Berdakh, a bad person is a disaster for the people, he does not appreciate the people or his brothers and sisters. In general, humanity is at the center of the poet's moral views. In many of his poems, Berdakh tried to inculcate the ideas of raising children, respecting elders, patriotism, love for his people, and friendship and brotherhood among peoples.

TAX

This year is bad from last year, What happened this time. Save the poor, The tax came from ten gold. This was put by Nurimbet "dear". Ordered fatherhood, khan, The house is ruined so that the people can be, The tax came from ten gold. I don't care. I have an ass I will sell a market. Pity, salty hungry Ernazar, Tax was difficult for him. That poor man has nothing, I wish she had a full stomach. He doesn't even have a chicken. Tax confused him. Orphans at home, They cry hard for throat and bread, Blades to the heart. The tax was very difficult. The Palim lake where lies, Is there a right in the world? I would give it to him, The tax dried up the medicine. Elmurad must have walked that, Underneath is a bad horse, What is this kingdom to him? Tax is like a person's life.

He demands from the hungry people, Orphans cry from humiliation The rich survived the tax. Libel was paid tax. He is sitting - Kulimbet is rich, White oil in front of the ready. Hungry people can't find a place to walk, This tax was slandered. Now the mosque is lit, A lamp was lit in the altar He opened the Kur'an and asked the people There is no tax on Iyshans. Giant grass with white felt Throw it in front of you, That stands Erman akhun. There is no tax for them either. Pirim who walks is lame, As waxy and licky, It's time to collect taxes, A difficult tax for us.

СОЛИК

Бултургидан бу йил ёмон, Қандай бўлди бу шум замон. Камбағаллар қолмай омон, Ўн тилладан келди солик. Буни солди Нуримбет«жон». Буйруқ берди оталик, хон,

Халқ бўлсин деб хонавайрон, Ўн тилладан келди солик. Менга хеч гап, эшагим бор, Сотиб берарман бир бозор, Аттанг, шўрли оч Эрназар, Унга қийин бўлди солиқ. У факирнинг нарсаси йўк, Кошки қорни бўлсайди тўк, Хаттоки бир товуғи йўқ, Довдиратди уни солик. Уйида бор етим боллар, Томок, нон деб зор йиғларлар, Юрак-бағрини тиғларлар, Жуда қийин бўлди солиқ. Анов ётган Палим лаққи, Халойикда борми хакки? Берар эдим унга заққи, Дармонни қуритди солиқ. Анов юргандир Элмурод, Остида ёмон ола от, Унга недир бу салтанат, Киши хуни бўлди солиқ. Ундиради оч халкдан, Етимлар йиғлар хорликдан Бой омон қолди солиқдан, Тухмат тўлов бўлди солик. У ўтирган- Кулимбет бой, Тайёр олдида оппок мой. Оч халқ юрар тополмай жой, Туҳмат бўлди ушбу солиқ. Анов мачит ёругланган, Мехробида чирок ёнган Қуръон очиб, халқни сўрган Эшонларга йўкдир солик.

Оқ наматли улкан ўтов Ўз олдига бўлиб атов, Эрман охун турар анов, Уларга ҳам йўқдир солиқ. Анов юрган Пирим чўлок, Улгундай мумсик ва ялок, Солиқ йиғишга шай шу чок, Бизлар учун қийин солиқ.

IS SUMMER COMING?!

The storm stopped, the fog moved, Will summer come to the citizen? My neighbor planted a cane, Will summer come to the citizen? The bitter cold hurts the soul. It's like summer never came. A lifetime of such humiliation. Will summer come to the citizen? I don't have a girlfriend, if I want to drink, There is no horse, if I tell you to come down, I don't have a bed, if I say a bed, Will the summer come to salinity? My walking husband, especially the horse, My hands and feet are suffocated, When will we run out. Will the summer come to salinity? In front of us is a barren desert, Behind us is a deep river, It was hard work,

Will summer finally come to us?
I don't have a home if I want to stretch
I have no warm clothes,
There is no wealth, no grain, no goods,
Will summer come to our salt?
Right rule, truth rule?
Such suffering is everywhere,
There is no benefit from the knots,
Is the summer coming?
Look at my real breed,
To my mother, to my situation,
Proletarian, to my poor people
Is the summer coming?

ЁЗ КЕЛУРМИ?!

Довул турди, туман юрди, Фукарога ёз келурми? Кўшнимнинг камишин сурди, Фукарога ёз келурми? Жон ачитар кора совук, Ёз келмасдай бўлди ёвук, Умр бўйи шундай хўрлик, Фукарога ёз келурми? Ёвгоним йўк, ичай десам, От-улов йўк, тушай десам, Тўшагим йўк, тўшай десам, Шўрлик элга ёз келурми? Юрган ерим Айрича отов, Кўлу оёгимда бўгов, Качон бизда тугалар дов,

Шўрлик элга ёз келурми? Олдимизда такир сахро, Орқамизда теран дарё, Оғир мехнат бўлди бало, Бизга ахир ёз келурми? Чўзилай десам уйим йўк, Эгнимда илиқ кийим йўқ, На мол, на дон, на буюм бор, Биз шўрликка ёз келурми? Хақ қайда, хақиқат қайда? Шундай азоб хамма жойда, Тўқлардан йўқ қиттак фойда, Яшнаб, яйраб ёз келурми? Қаранглар асли зотимга, Додимга, ахволимга, Юпун, факир элатимга Яшнаб, яйраб ёз келурми?

IT WASN'T

Since the creation of the world The king was not fair, When poets take a pen The letter is not correct. Inaku bekh's children, Why did his hands The roads were open and wide, Never tired. My intention didn't happen, My people, my devotion,

We cried, my dear, There was never a time when I didn't cry... The dances of our people, Houses are good in the world, Always playing tunes, The correct answer is not. This is my true word, Not my words, but myself, I close my eyes, He was never ageless. Some have been very difficult, Some were very humiliated. The falcon made a net. No one broke the net. I'm not a pine, I'm dumb, I became a young man, not an old man, I became an eagle that flew from the mountain, I did not have a place to stop. I became a flower, I did not exult, Being smart, I didn't think I did not walk as a nightingale, The incident was not rare. I got rain on a dry day, I became a storm, I became a storm, I was a melon that wrote Palak. It was not a carefree day. The suffering of the oppressors has passed, I forgot to cry, Why is it so salty? I haven't had a bright day. How many are hungry, how many are full, Dark people have no sorrow, The hungry have no sleep, Not everyone knew it.

Karakalpak, being a people, From the day when the people were born, When the Almighty has given the way -He did not get an equal. There is no mercy in Iyshan, There is no justice in the rich, There is no happiness in the citizen, People are not kidding. My face is all over, you guys. My heart is on fire. The tyrant increases his limit, He didn't have mercy at all. This world is not a world. He never let us down, The flower of the enemy did not fade, I never had a wish. The pain of this world is bad, Be happy, if your head is safe, The end of time has come Faith, friends, is not a lie. It got worse day by day, Everyone is sad, When will the black fog go away? The lamp that went out is not lit. I came into the world, what did I see? I walked in sorrow, Pain in my heart, No one looked. Berdimurad is myself, My eyes saw Kunkhoja, The word I heard from Adjinyaz, They were not happy either.

БЎЛГАН ЭМАС

Дунё яралгандан бери Подшох одил бўлган эмас, Шаирлар қалам олганда Хатга тўғри солган эмас. Инаку бекнинг боллари, Хар нега етди қўллари, Очик, кенг эди йўллари, Хеч вакт хориб, толган эмас. Бўлмади қилган ниятим, Хўр бўлди халким, химматим, Йиғлай-йиғлай ўтдик етим, Йиғламас вақт бўлган эмас... Бизнинг халкнинг бийлари, Создир жахонда уйлари, Доим тарала куйлари, Тўғри жавоб айтган эмас. Менинг бу айтган чин сўзим, Сўзим эмас, менинг ўзим, Юмилганча мк«и кўзим, Хеч вақт ёшсиз бўлган эмас. Бировлар жуда зор бўлди, Бировлар жуда хор бўлди. Лочинга қурган тўр бўлди, Тўрни хеч ким узган эмас. Қарағай эмас, сўкит бўлдим, Қари эмас, йигит бўлдим, Тоғдан учган бургут бўлдим, Қўнар ерим бўлган эмас. Гул бўлдиму, яйрамадим, Оқил бўлиб, ўйламадим, Булбул бўлиб сайрамадим,

Ходиса кам бўлган эмас. Қурғоқ кунда ёғин бўлдим, Бўрон бўлдим, чакин бўлдим, Палак ёзган қовун бўлдим, Беташвиш күн булган эмас. Золимларнинг жабри ўтди, Йиғлай-йиғлай эсим кетди, Нега мунча шўрлик етди, Ёруғ куним бўлган эмас. Канчалар оч, қанчалар тўқ, Тўқ одамлар қайғуси йўқ, Очларнинг ҳеч уйқуси йўқ, Уни тўклар билган эмас. Қорақалпоқ, — халқ бўлгандан, Халқ атоғин олган кундан, Хақ таоло йўл солгандан — Бир тенгликни олган эмас. Эшонларда мурувват йўқ, Бой-бийларда адолат йўк, Фукарода саодат йўк, Халқ ўйнаб-кулган эмас. Эй ёронлар, сиртим бутун, Бағрим ёниб бўлди тутун. Золим ошириб ўз хаддин, Асло рахм килган эмас. Бу дунё дунё бўлмади, Эркимизга хеч қўймади, Душманнинг гули сўлмади, Тилагйм хеч бўлган эмас. Бу дунёнинг дарди ёмон, Кувон, бошинг қолса омон, Тушди бошга охир замон, Инон, дўстлар, ёлғон эмас. Кундан-кунга бўлди баттар,

Хар ким ўз ғамин тортар, Қора туман қачон кетар? Сўнган чирок ёнган эмас. Дунёга келдим, не кўрдим, Қайғу-хасратларда юрдим, Адо бўлмас дилда дардим, Хеч ким назар солган эмас. Бердимурод — менинг ўзим, Кунхўжани кўрди кўзим, Ожиниёздан уққан сўзим, Улар хам шод бўлган эмас.

Миртемир таржималари

UNMOVED

Turn away from your path, carrying heavy burdens on your back, Darkening your destiny ahead, My friend, do not be deceived. In Isenbe, towards the deep well, To the heavy bucket tied to the rope, Don't speak sweetly to the thirsty, Do not be deceived for the sake of love. Do not be a door, be as solid as a wall, Do not look down like a lame horse, Speak neither ill nor good words, For the sake of truth, do not be deceived. If someone has a lot of wealth, If punishment befalls you, Don't call them a brother,

Leave them, do not be deceived. Coming down to the ground, your beloved, Giving birth to a tumult in the beginning, Opening your eyes and seeing, For that reason, do not be deceived. Behind me tonight, Walking without stumbling day by day, Examine and consider my actions, Even if I leave, do not be deceived. For your wealth that is considered too much, He who does not give you any trouble, Why should he care about you? Leave him, do not be deceived. May your pain grow on its own, Let the enemy's heart become light, For your beloved, add fuel to the fire, For the sake of love, do not be deceived. Do not take away one or give one, Do not bring a false thought to your mind, Live a long life in unity, Behind me, never be deceived!

ОЙЛАНБА

Жолыңнан қайтып артыңа, Салып көп исти ядыңа, Қараны тутып алдыңа, Қарындасым, ҳеш ойланба. Исенбе аға-жеңгеге, Қуўанба таққан теңгеге, Сырыңды айтпа өңгеге,

Сүймесиң ушын ойланба. Капа болма, тенинди изле, Хор болмастай жерди гөзле, Жаман айтпа, жақсы сөзле, Хақ иске хешбир ойланба. Малы көп деп кетпе оған, Азап берер ақмақ саған. Костарым деп ерме соған, Сүйгениңе кет, ойланба. Келип тур мынаў сүйгениң, Әўелде кеўил бергениң, Көз ашып хәмде көргениң, Соның ушын хеш ойланба. Мин артына бүгин түнде, Жылап жүрмей күнде-күнде, Усылай ойлап турман мен де, Кетер болсан хеш ойланба. Карама берген малына, Қарамас ол ҳал-жайыңа, Ылайық ба бул бойыңа? Сүйгениңе кет, ойланба. Зәңгинди өзим басайын, Душпан жүрегин осайын, Сүйген ярыңа қосайын, Кел қарындас, хеш ойланба. Қолынды бер де, берман жүр, Ойына алма жат пикир, Қосылып узақ өмир сүр, Мин артына, ҳеш ойланба!

I DIDN'T KNOW

Is this world narrow or wide? I did not know the meaning, Are the lives equal to me? I didn't know what to do. I lost my lonely friends A ram without a chase, I couldn't hang from the sky, I didn't know what to do. I have no brothers and sisters behind me, A fire burns in my heart, Get over me, the world's shit I didn't know what to do. It's been a while, Fly away my dear My blood was red, I didn't know what to do. I have no children left. My eyes couldn't get enough of the fun. My sadness did not go away, I didn't know what to do. I lost my mother at a young age. I was left an orphan and lost my grandfather. Separated from the shelter, I didn't know what to do. I have a bad rash. Everything is open, The world is far from me I didn't know what to do. My face is turning yellow I spent my life in pain, Why did I make a mistake?

I did not know what I wrote. Enemies running after me, Deprived of my good day, It didn't fall off my shoulder, I didn't know what to do. Hey guys, listen up. Don't be like me If I die, remember I didn't know what to do.

БИЛМЕДИМ

Бул дүнья тар ма я кең бе? Ойлап мәнисин билмедим, Қуў өмирлер маған тең бе? Не боларымды билмедим. Айрылдым жалғыз қостардан, Куба-қосақсыз қошқарман, Асалмай қалдым асқардан, Не боларымды билмедим. Артымда аға-иним жоқ, Жүрегимде жанар бир шоқ, Өтер басымнан дүнья боқ, Не боларымды билмедим. Өтер болды аз дәўраным, Шығар болды шыбын жаным, Қайнар болды қызыл қаным, Не боларымды билмедим. Кейнимде бала қалмады, Көзим кызыкка тоймалы. Кайғы-қапамды жоймады,

Не боларымды билмедим. Жастан айрылдым анадан, Жетим қалдым хәм атадан, Айырылып пушты панадан, Не боларымды билмедим. Үстимде жаман ылашық, Тум-тусының бәри ашық, Дунья болды маған қашық, Не боларымды билмедим. Жузим сарғайды қападан, Өтти өмирим жападан, Жаңылдым неғып тобадан, Не жазғанымды билмедим. Жүрип душпанлар кейнимнен, Айырды жақсы күнимнен, Гөне түспеди ийнимнен, Не боларымды билмедим. Аға беглер, қулақ салың, Мендей болмағайлар ҳалың, Өлеғойсам, еске алың, Не боларымды билмедим.

- HE DID NOT GIVE SEA FISH

I went to the sea,
He did not give sea fish.
God bless us
Why didn't you see the tears?
China, there were brownies,
The saint had a night,
People were dying of hunger.

He did not give sea fish. I went by myself on a raft, Not a raft, riding a poisonous solution, Be with the people, match, He did not give sea fish. Abeshy was a time, It is human that we do not see the sun, God bless you, The sea did not give fish. How did we solve it? We didn't have our animals either. Will our ways be He did not give sea fish. Waves splashed, He was furious. There was a time when He did not give sea fish.

Hey brothers, good luck How happy I am in the light of truth, The enemy's house is burning, Time did not give. There was no generosity in the rich, There is no intercession left in Iyshan, Still, the flower did not fade, My wish was never granted. You didn't want to leave, In a broken bridge, Strangers do not open the garden, He did not give sea fish. Berdimurat is me, What I said is not a lie. My eyes saw a sign He did not give his health.

- ТЕҢИЗ БАЛЫҒЫН БЕРМЕДИ

Аў салдым барып теңизге, Теңиз балығын бермеди. Алла нәзер салғай бизге, Көз жасты неге көрмеди? Қытай, Қоңырат бүлер болды, Әўлийеге түнер болды, Ашлықтан журт өлер болды, Теңиз балығын бермеди. Мен өзим бардым сал минип, Сал емес уллы хал минип, Әлибим-ире, дал болып, Теңиз балығын бермеди. Әбеший болды замана, Күн көрмегимиз гумана, Кудайым бергей амана, Теңиз ҳәм балық бермеди. Калай болды халларымыз, Болмады хәм малларымыз, Болар ма екен жолларымыз, Теңиз балығын бермеди. Сапырысып толқын урды, Кахэрленип даўыл турды, Бир эламат заман болды, Теңиз балығын бермеди.

Әй, ағалар, ығбал болғай, Ҳақ нурына мийрим қанғай, Душпанлардың үйи жанғай, Заман түринен бермеди. Байда саҳаўат болмады, Ийшанда шэпээт қалмады,

Сонда да гүли солмады, Тилегимди хеш бермеди. Кетпеди кеўилдиң дағы, Көпир сынды гүзардағы, Ғариплер ашылмай бағы, Теңиз балығын бермеди. Бердимурат мениң өзим, Ялған емес айтқан сөзим, Әламатты көрди көзим, Саламатлығын бермеди.

GIVE IT TO ME

Almighty God who created everything, If you give, give this person the right path, It's my fault if I play games Give my heart the light of righteousness. I will complain if I do it from Palek Gardi, A story that is touching to listen to. I'm sorry, I'm sorry Give justice to my wife. I came into the world with Azel Amir. I was able to know good and bad, I cried my heart out with sorrow, Let me get rid of this grief. Give me rich wealth, let me dance Let me increase my sustenance abundantly, Let me play without forgetting, kiss and chase, Give me the world's paradise. Between East and West, who breathed in one breath, Give me a candle, you are my flower for my day,

Let the world look at me with passion,
Please bless Grace Yusup.
If he allows it, what is the sea?
Time doesn't wear me down,
What will the world be like in a thousand years?
See, give Lukhman a long life.
Let the flowers bloom
Let the country wander between them,
Let the som melt in my hands like iron,

Give the magic of Grace David of Temirshi. Do not reveal the secrets of talismans in the world, Ride Rafrad and fly from the ground to the sky Don't put the enemy in your prison, Give the gift of Sulayman in heaven and earth. If I take the world in my hand, Sari goes to the right path, A slave of right like Berdimurat, Lord, give me the mercy of a generous mother. Turkestan, Khorezm is my place, Five cities, the land of the sea, My heart thinks of luxury and dreams Give me the life of a wealthy person. Let me tell you what I have to say. If I don't have a garden, I won't live my life. If not, I'll look around the world. Come on, give me Israpil's love!

- МАҒАН БЕР

Бәршени яратқан қадир қудайым, Берсең бул бендеңе ҳақлық жолын бер, Игри жүрсем артар мениң гүнайым, Бул қалбиме туўрылықтың нурын бер. Пәлек гәрдишинен етсем шикаят, Тыңлағанға ҳәсиретли бир ҳикаят, Жәбри-жапам болып тур бийнихаят, Зибаныма әдалатлық ҳүкмин бер. Әзел әмири билән дүньяға келдим, Қадир болып жақсы-жаманды билдим, Қайғы-әлем билән баўрымды тилдим, Қутылайын, бул қайғының емин бер. Бай дәўлетин бергил, бийғам жасайын, Несийбе ырысқымды молдан асайын, Әрмансыз ойнайын, сүйип қушайын, Маған дүнья жәннетиниң ҳүрин бер. Бир дем еткен мағрып-машрық арасын, Пырақ бер, күниме мениң жарасың, Жахан маған хәўес етип қарасын, Хэзирети Юсуптиң хусни көркин бер. Үстинен жол берсе не теңиз-дәрья, Мени тоздырмаса не заман гирия, Мың жылдан соң қандай болады дүнья? Көрейин, Луқманның узақ өмирин бер. Бостан бер, гүллери этир анқысын, Арасында ел сайранлап шалқысын, Қолымда сом темир оттай балқысын,

Темирши ҳәзирети Даўыт сеҳрин бер. Дүньяда тилсимлер сырын ашпаға, Рәфрад минип, жерден көкке ушпаға

Душпанды өз зинданына баспаға, Жер-көктеги Сүләйманның ҳәмрин бер. Жаҳан гәзийнесин алсам қолыма, Сари айлемек ушын ҳақлық жолына, Бердимурат киби ҳақтың қулына, Тәңрим, саҳаўатлы ана меҳрин бер. Түркстан, Хорезм мәсканым мениң, Бес қала, теңиздиң әтирапы елим, Маған да дәўлетли инсан өмирин бер. Бердақ дер, сөзимди айтып кетейин, Бақ болмаса ҳор өмирди нетейин, Болмаса дүньяны қарап етейин, Қане, маған Исрапылдың сүрин бер!

- TO A GUY

He was a handsome guy,
If you leave hard, you.
We have a special offer for you.
If you look carefully.
If you smile when you are rich,
If you have a penny when you stop,
If you are Queen Hiywa,
If you ask for our Bukhara...
A brave young man
Laugh out loud,
Guide the way of the relatives,
A guy like you, I see.
So, my brother, don't run too hard,
Don't blow bubbles like a pomegranate.
One day you will touch the stone,

If you want to be very embarrassed, you.
Don't think that I have wealth
Even if the world chases you,
Even if you are six years old,
You go to your country.
Berdakh says, as if
As if you have no hope,
As if the witch overpowered your brother,
You are my brother!

- БИР ЖИГИТКЕ

Өзи болған ғошшақ жигит, Қатты кетип барасаң сен. Бизден сизге пәнди угит, Зейин салып қарасаң сен. Шапқанда байдың улысаң, Тоқтағанда бир пулысаң, Өзиңше Хийўа ханысаң, Пухараңбыз сорасаң сен... Батыр жигит елин бағар, Қасқалдақ хәм көлин бағар, Қатынлардың жолын бағар, Сендей жигит, қарасам мен. Өйтип, иним, қатты қашпа, Нар буўрадай көбик шашпа, Бир күн мурның тийер тасқа, Катты уятқа қаласаң сен. Байлығым бар деп буўсанба, Дунья жеткизбес қуўсан да, Атадан алтаў туўсан да,

Ўатаныңа дарасаң сен. Бердақ айтар, жассынғандай, Әўметиң жоқ ассынғандай, Бақсы ағаңды бассынғандай, Иним еле баласаң сен!

- MINE

Come to this world Did I say enough? Know my mind Is there something I haven't seen? I took a pen and wrote letters, I'm sick of grief, I'm sick I'm over a hundred and a half thousand, I know a lot. I learned a lot, I don't have much knowledge, My God-given tongue, It's mine in my heart. You will see a hundred thousand. Berdimurat writes It's a look that doesn't make fools, Listen to my words. No sad mood, Buy bribes from oppressors, What is the remedy for the dough of the right? It's all mine. I was busy on holiday, I was oval like a giant,

When I went to the lake. I was covered in snow. My land did not lubricate me. Listen, my people, sing, I speak with my tongue, What can I say to this age? I can't say it. I'm looking forward to it I remember to Kambil Pir, Lying and saying, My dream is mine. What do you think, people? Is this suitable for us? Let's all do one thing. If you listen to my words, mine. Doom fell on me, It's a sign that it's time Maybe not, hello.

Everything is mine in my mind.
Let not the good bloom
Don't get hurt or die,
Do not oppress the stranger,
My intention is mine until I die.
I saw Kunkhoja all the time,
Adjiniyaz went with me,
I listened to what he said.
I don't like my words.
Leaning on the path of righteousness,
The black bearded word roared,
I couldn't walk for five days.
All in my mind?

- МЕНИҢ

Бул дуньяға келгели, Болды ма айтқаным мениң? Ес-ақылымды билгели, Бар ма көрмегеним мениң? Калем алып хатлар жаздым, Қайғыдан жүдедим, аздым, Жүзден жүйрик мыңнан оздым, Аз емес билгеним мениң. Бир кәмийне талып-илим, Өзимде жоқ аса билим, Тәңирим берген төкпе тилим, Төгер кеўлимдеги менин. Көрер ғарип жүз мың ҳазар, Бердимурат дағын жазар, Сөз аңбаслар салмас нәзер, Сөзлерди тыңлап мениң. Ғамлы кеўлим шегер нала, Залым жәбиринен сат пара, Хақтың ҳәмирине не шара, Үгер устиканым менин. Мерекеде опақ болдым, Еңгезердей сопақ болдым, Көлге барсам, қопақ болдым, Аўым майламады мениң. Тыңлап, журтларым, найлейин, Тилимди тартып сөйлейин, Бул заманға мен не дейин, Айтқаным болмасдур мениң. Мен аллаға дад етермен, Кэмбил пирди яд етермен, Өтирик айтып, нетермен,

Кеўлимде эрманым менин. Ойланың енди, халайық, Усы ма бизге ылайык? Бәримиз бир ис қылайық, Сөзимди тыңласаң мениң. Басыма тусти қыямет, Бул заман болды эламат, Жоқ шығарлар саў-саламат, Барлығы ойымда мениң. Жақсының гули солмасын, Қаза жетпесин-өлмесин, **Гарипке** жәбир келмесин, Өлгенше нийетим менин. Күнхожаны тақыйық көрдим, Әжинияз бенен бир жүрдим, Айтқанына қулақ түрдим, Ирикпеди сөзимди мениң. Хақ жолына белим бағлап, Қара бағрым турман дағлап, Журе алмадым бес күн шағлап, Барлығы ойимда мениң?

- FATE

What kind of time was it? The end is the end. Kevillers were filled with sorrow, Sorrow is a scattered fate. If you serve, do it for the people. Don't turn your face to bounder, Run away from evil, go to the yard, It's a shame. If you serve the wicked, If you show me your friendship If you drag the hot back, It will end in ruin. If you do it for good, it's a service. He also suffered a lot. You are blessed. Then it's okay. Dear friends, it's a long time, These days are bad at first. Black smoke with stone beans, The end is the end. I'm sorry for the long trade, I flew a falcon from my hand, I moved a caravan in Gapil, Will it be the end? You were a Berdimurat soup, Who did you like? Mudam, you chased the country. Unfortunately, there was no luck.

- АҚЫБЕТ

Заман нешик заман болды? Ақыры болғай ақыбет. Кеўиллерге қайғы толды, Қайғы тарқағай ақыбет. Хызмет етсең, халық ушын ет, Зинхар нәмәртке бурма бет, Жаманнан қаш, аўлаққа кет, Қарасы жуғар ақыбет. Жаманларға хызмет етсең, Дослык мийримин көрсетсен, Исти кейинг сүйретсең, Ис ўайран болар ақыбет. Жақсыға етсең хызметти, Ол да етер көп иззетти, Исиң болып берекетли, Сонда келисер ақыбет. Әя дослар, тардур заман, Бастағы бул күнлер жаман, Тас буршақлы қара думан, Ақыры болғай ақыбет. Бастан көп саўда кеширдим, Қолымнан суңқар ушырдым, **Гапылда кәрўан көширдим**, Болар ма енди ақыбет? Бердимурат суўпы болдың, Сен кимлерге усас болдың? Мудам елге несип қуўдың, Несип болмады ақыбет.

- SEEING THAT...

Boyhood is rare.

Pride is a spouse,

When you are old, you are old,

The wide world is narrow for you.

Bilgir's word is a testament,

Owe from the good ones,

Harry is a verbal preacher,

Those who do not know are ignorant.

He didn't listen to those who knew.

He did not understand the meaning of the sentence.

He did not receive advice from his elders,

It was madness.

Without saying hello,

Paying attention to the poor,

Look at them,

It was obedience.

The world was spinning,

He gathered seven horses,

What did Karun see in the world?

The end of the world is in ruins.

He gave birth to this world,

He used to say that he would never die.

He ruled the seven worlds,

What happened to Iskender?

The poor man has no day to see.

No clothes to wear

The nightingale has no flowers.

He was happy that it was a flower.

It's been a while since I watched it.

I'm speechless,

A break without a decree,

He said it was a meal. Washing and not finding food, If you find food, you will eat it. Walking during the day, I have no money, It was fate like this. My words flowed like a river, Nightingale went on the road with a shriek. What fate has given us, Tadbil is a liar. No one will look at us. Let me tell you, my people, I left this word, A lot of words were wasted. We wonder if he will come. Correct our name Here Berdimurat. He finished his words.

- ЕКЕН

Жигитлик деген нар екен, Ғаррылық деген жар екен, Қартайған соң жасың жетип, Кең дүнья саған тар екен. Билгир сөзи ўэсиятдур, Яқшылардан шарафатдур, Ғарры сөзи нәсиятдур, Билмегенлер надан екен. Билгенлерди тыңламаған, Гәп мәнисин аңламаған, Үлкеннен нәсият алмаған,

Ақылсызлық болған екен. Сәлем бермей ғаррыларға, Хазар берип пақырларға, Аларын қараў оларға, Бийинсаплық болған екен. Дуньясы бийхесап ерди, Жети дүркин жылқы жыйды, Карун дуньяда не көрди? Дунья соңы ўайран екен. Бул дуньяға кеўил берген, Өлмеймен деп ғапыл жүрген, Жети ықлымға хүким сүрген, Искендер не болған екен? Жарлының көрер күни жоқ, Үстине кийер тоны жоқ, Булбилдиң қонар гүли жоқ, Гүл деп шатқа қонған екен. Қарап болған екен күним, Сөйлей алмай өшти үним, Жарлыға болмай бир тыным, Бир тамақ деп жортқан екен. Жуўырып-жортып тамақ таппай, Тамақ тапса устин жаппай, Күндиз жүрип, ақшам жатпай, Тәғдир усылай болған екен. Сөзлерим дәрьядай тасты, Булбил сайрап жолға тусти, Бизге тағдир қылған исти, Тадбил қылмақ ялған екен. Хешким нэзер салмас бизге, Айтып турман, халқым, сизге, Бул сөзди қалдырдым изге, Көп сөз зая кеткен екен. Келер ме екен бизге мурат,

Исимизди алла оңлап, Усы жерде Бердимурат, Сөзин тамам қылған екен.

- DON'T BE IGNORANT

Without asking for details, Unfit for citizenship Without looking back and forth, Don't be so ignorant. Put the cape on his shoulders, Get down to the same place, Goodbye to you soon, Don't be so ignorant. Your father is a bad slave. How did you survive? Time not for you Don't be like Germaine. Was your father your father? Was such a burden? Did he collect taxes from the country? Go to your father, don't be on the ground. Hamel is not your equal, Take it in your hand, Go to broad and be quick. Take my advice, don't be ten. Eat your cereal, take care of yourself, If you are tired, work is boiling water, Follow your father's path, Don't become ignorant by following the ignorant. If you understand my brother,

If you have knowledge, That's all I said, Know your situation, don't be ignorant!

- НАДАН БОЛМА

Жөн-жосақларды сорамай, Азаматлыққа жарамай, Алды-артынды барламай, Лэтте пэмли надан болма. Шапанды салып ийнине. Түсип баяғы пейлине, Кошшы ертпей кейниңе, Сен басқадай надан болма. Сениң әкең Қулым жаман, Оннан қалай туўдың аман? Сендейлерге емес заман, Жерменге ерип, жермен болма. Әкең сениң мурап па еди, Бундай хэмел сорап па еди? Елден салық жыйнап па еди? Әкеңе тарт, жермен болма. Сениң теңиң емес хәмел, Колына ал онсери бел, Атызға барып шапқыл шел, Ақылымды ал, онлық болма. Жарманды иш, белинди буў, Шаршасаң иш қайнаған суў, Сөйт те экеңниң жолын қуў, Наданға ерип, надан болма. Ақылымды алсаң иним,

Тап өзиңде болса билим, Усы айтып болған жерим, Ҳалыңды бил, надан болма!

- KNOWLEDGELESS

If you are my friend, You know the east side. If you are happy to visit, You know the secret. Be patient in the path of truth By oppressing the enemies, In compliance with your request, You know the future. If you dream, dream good. Listen carefully, Don't show off, get mine. Try it first. My dear dear, My heart is mine, My heart is full of wounds You know the meaning of this word. At least give it to a friend The earth is black as hell. Don't be sad, dear. Do not follow my advice. A boy is a horse with wings Good luck to the guy. I will be happy until I die. You know their park.

Seniors, I am middle-aged,
I didn't say anything,
There is a typo in my name.
You know the meaning of my words.
Brothers, I was tar,
I was blooming, I was dying,
What did I see in the world?
You know my feelings.

- БИЛГЕЙСИЗ

Биреў менен жолдас болсан, Шығыс жағыны билгейсиз. Сапар шығып хәмдам болсан, Сыры-халыны билгейсиз. Хак жолында сабыр етип, Душпанларға жәбир етип, Талабына ыклас етип. Болажағыны билгейсиз. Хаял алсан, жақсыны ал, Көп тыңлап сөзге қулақ сал, Көркин алма, минезин ал, Әўелден сынап көргейсиз. Хаслы кәрим қара мениң, Жүрек баўырым пара мениң, Кеўлим толы жара мениң, Бул гәптиң парқын билгейсиз. Бер дегенде достына бер, Душпанды етип қара жер, Хаслан қайқайып болма шер, Нәсиятымды илгейсиз.

Жигит қанаты ат болар, Ат жигитке қуўат болар, Өлгенше ўақты шад болар, Аларның парқын билгейсиз. Аға беглер жасым орта, Айтқаным жоқ сөзди жорта, Исимде болмағай қата, Сөзимниң парқын билгейсиз. Ағалар, мен шайыр болдым, Гүл едим, қуўрадым солдым, Шығып дүньяға не көрдим? Аҳыў-зарымды билгейсиз.

- UNSEEN

If your relative is bad, Burn and pee, Your blood is running away from your flower face, He will not look at you when you die. How many tuliks if you have cattle, A car that won't work if you walk. I will make the way clear, Don't look when you have eyes. If there is no milk for Savar If your bowl is not full of gall, If all else fails, Do not look at a bad relative. If it's not in your head, You can say something, Your golden crown in health, No one will notice if you cross.

If you don't have cattle, On the way to your bed With you as friends, Don't ask how you are. As soon as the medicine is gone, If you don't come out of deep thought, From the gathering in Kalsan, Those who have a name do not look at all. If you don't have enough, then Honor yourself, In the footsteps of the pure tone A man is not suitable for gentelman. You have many friends, Live without livestock, worry The world is enough for you The departed state will never look back.

- ҚАРАМАС

Жаман болса туўысқаның, Күйип-писип шығар жаның, Гүл жүзиңнен қашар қаның, Өлсеңдағы ол қарамас. Малы болса неше түлик, Жаяў қалсаң бермес көлик, Ашық жолды қылар илик, Көзиң қалғанда қарамас. Саўарға саўын болмаса, Қабың ғаллеге толмаса, Бәршеси тайын турмаса, Жаман туўысқан қарамас.

Басында болмаса бағың, Айта-айта талар жағың, Ден саўлықта алтын тағың, Кыйсайсан хешким қарамас. Малын болмаса колында. Жатар душпаның жолыңда, Досларың болып жаныңда, Хал-жағдайыңды сорамас. Хэл дэрманын кетсе бойдан, Шығалмассаң терең ойдан, Қалсандағы жыйын тойдан, Аты барлар хеш қарамас. Жетпесе тоның дизине, Намыс етип өз-өзине, Тоны тазанын изине Ериўге жигит жарамас. Малы бардың дослары көп, Малсыз жүрер уўайым жеп, Дуньяда саған етер еп, Кеткен дәўлет хеш қарамас.

- WILL HE COME BACK?

With a cup in his hands,
With a note around his neck,
Even if you cry, worry
Will the departed return?
Even if you hit your head on a rock
Even if you twist your neck until it breaks,
Even if you are on the road crying
Will you come back?

Even if you flap your wings like a bird, Even if you run away like water, Even if you light a candle from a diamond, Will the departed return? Even if you are smart and wise, Even if you look around the world, Even if you fade to a red flower, Think about it, will it come? Even if you are famous, Even if you collect Djamshid state, Even if you take vomit from my mouth, Will one come back? When you hit the black ground, When you hug and kiss, If you are fat and dry, Think about it, will it come? Even if you scatter your world, Even if you open your mouth, Even if you fly like a bird with wings, Will the departed return? Even if you tie your waist tight, Even if you are born more than your grandfather, Even if you chase the world for the rest of your life, Will the departed worlds come? Even if you take a messenger with you, Even if you tell the world Even if you are a liar, Will the past eras come? It's bad for you to change your mind Shahu - the body will not be left alive, No one can touch him. Will his part dance it? Do not fade red of face. Don't go back and try again.

I want to thank you, Will he come if he takes it himself?

- КЕТКЕН КЕЛЕР МЕ?

Колларына қобыз алып, Мойынына нота салып, Жыласаң да ўай-ўай салып, Кеткенлер қайтып келер ме? Басыңды тасқа урсаң да, Сынғанша мойын бурсаң да, Зар эйлеп жолда турсан да, Кеткениң қайтып келер ме? Кус болып қанат қақсаң да, Суў болып тасып ақсаң да, Гәўҳардан шырақ жақсаң да, Кеткенлер қайтып келер ме? Ақыллы, дана болсаң да, Дүньяның жүзин шолсаң да, Кызыл гүл дейин солсан да, Ойланың, кеткен келер ме? Атақ, абырайлы болсаң да, Жәмшид дәўлетин жыйсаң да, Аўзың менен қус алсаң да, Бир кеткен қайтып келер ме? Қара жерди тепсеңдағы, Гөр қушақлап өпсеңдағы, Исип, семип кепсендағы, Ойланың, кеткен келер ме? Дунья-малынды шашсан да, **Газийне** аўзын ашсаң да,

Канатлы кус боп ушсан да, Кеткенлер қайтып келер ме? Белиңди беккем буўсаң да, Атадан артық туўсаң да, Өмириңше дүнья қуўсаң да, Кеткен дүньялар келер ме? Қасыңа жаршы алсаң да, Жаханға хабар салсан да, Хақлап қалендер болсаң да, Кеткен дәўранлар келер ме? Пэлектиң гэрдиши жаман, Шаху – гәда қалмас аман, Хеш ким тулға болмас оған, Бендеси оны билер ме? Солдырмағыл қызыл юзин, Қайтып қонбас алғыр базың1. Хаққа шүкир етпек лазым, Өзи экетсе, келер ме?...

1 БАЗ - КУС

- IN THE BLACK BOTTOM THRESHING

To the threshing floor of the black bottom, Berdakh was a witch doctor. Nine skullcap of red millet I got confidence from the guys. I will not return to the country The guys were like devils, Without saying anything to Koldavly, The chest was empty. A bunch of black-bottomed threshing, A liar has many sorrows, There is no millet or camel. Millet was threshed. Beknazar has had enough of being a chief, His victory has got strong, Where did the rest go? After all, it was a lie. Growing millet straw, A dream run, He was drawn to his father's path, The holiday was ruined. All of thing was shared, The thresher was taxed, Sincere did not give, It smelled bad...

- ҚАРА ТҮПТИҢ ҚЫРМАНЫНДА

Қара түптиң қырманына, Бердақ бақсы мийман болды. Тоғыз батпан қызыл тары Жигитлерден инам болды. Мен жүрмен елге қайталмай, Жигитлер болды шайтандай, Колдаўлыға қосық айталмай, Көкирекке әрман болды. Қара түптиң қырманы шоқ, Ялғаншының қайғысы көп, Тары түўе дэнгил де жоқ, Тары қырман-қырман болды. Бекназары беглик етти, Сийсериге күши жетти, Қалған жағы қайда кетти? Ақыр түби ялған болды. Тары сабаны артқаны, Арман-берман жортқаны, Ата жолына тартқаны, Мерекеси ўайран болды. Әўелха пайласып алды, Қырманшыға салық салды, Серекеси бермей қалды, Бул иси дым жаман болды...

- DON'T WORRY

Your father's cattle are not gone. Don't worry, Sayim, don't worry. Your name is gone Don't worry, Sayim, don't worry. Your name is Mullah Sayim, The threshing floor is yours. The half, the whole, compatible, Don't worry about your lost clothes. Tomorrow comes half, whole, Thank you, thank you. When the world comes, remember Don't worry about your lost clothes. Your lost lonely tone, Tell the girl, Tomorrow his place will be filled, Don't worry about your lost clothes. Let's come tomorrow If we can be honest. If it is removed, this day is a piece, Don't worry about him. This day is piece removed, Your eyes are searching, Where is it placed? Find out tomorrow, don't worry. Open your eyes to me Sit down, why are you running away? Somewhere stinks Don't worry about your single tone. If you take it from the country, You will see that day, It is known about the Mullah's situation. Don't worry about your clothes.

- ҚЫЙНАЛМА

Кеткен жоқ әкеңниң малы, Кыйналма, Сайым, қыйналма. Атыннын кеткен жок жалы. Кыйналма, Сайым, қыйналма. Атын сенин молла Сайым. Қырман пайты – сениң ғайың. Үсир, питир болар тайын, Кеткен тонына қыйналма. Ертең келер үсир, питир, Несибене еткил шүкир, Дунья келер салсаң зикир, Кеткен тонына қыйналма. Жойылыпты жалғыз тоның, Соны айтып қызды жоның, Ертең орны толар оның, Кеткен тонына қыйналма. Келер ертең тери-терсек Бир эўлэкпер болар исек, Жойылса истипара кесек, Оған, моллеке, қыйналма. Истипара кесек жойылды, Излеп көзлериң ойылды, Кай манлайшаға қойылды, Табылар ертең, қыйналма. Қара маған көзиңди ашып, Отыр неге аңың қашып, Буншама дегбирден сасып, Жалғыз тонына кыйналма. Журттан аларсаң қудайы, Көрер күниң сол удайы, Мәлим ғой молланың жайы, Гөне тонына кыйналма.

- TO BE BRAVE

If I praise, brave will stay, Let me tell you what I know. If we write a letter saying that I heard and saw. From the peasant settlement, You're so beautiful, With brother, friend, acquaintance You played a lie and laughed. Your grandfather is older than you. He spent his fortune in this. He put what he saw in the basket. She is your mother. She is a hot girl, your mother is bad. Born from him, your bottom is thick, The seed of a slave grows into a slave. My friend, your great-grandfather is yours. Where your ancestors went, The place where the wedding was held, The place where he served the country, Kazakhdarya is your place. All your beats are fat, From horses - stallions, from cattle - oxen, If you count two eight, The sheep you tied and slaughtered is yours. Aidos danced like a river. Three trees were cut down, Arzy added a person to the camp, You are such a tyrant. Run from a hundred, run from a thousand. A bird is better than a bird, a falcon. If there are forty people, there is a point.

The field is yours. We built a fireplace for the wedding. Give your beard a hug, Your eyes are closed, your nose is a pig, Your grandfather is a good thief. Many people come to the wedding. The gift comes as a visionary, Air cushion was angry, Didn't you come? What was the purpose of the wedding? If you know, you limped at your wedding. You look like a smurf It's your tongue that licks. Join the bandit servant, There is a lot of boat hacking Sixty skullcap of tea and sugar, It's yours to wear a skullcap. Go away, you old man. Do not increase as much as decrease. These are not my words, It's your height. Your dream is your hammer Become an elder yourself Let's get a girl from Balgaly, The straw of disintegrate is yours. Maybe your salt is low, You didn't make it right, It is hard to find a needle in a haystack, Linguaphobia is your grandfather. It's time to stay early, Do you remember your father? If you are free, you are human. You are an honorable elder. If you walk around the country,

A gift given to everyone, I'm tired of you Your honor is gone. I'm sorry to say, Knowing your health, Being such an elder, It was good that you died.

- ӘДИЛ ҚАЛМАҚ

Тәрип етсем, Әдил қалмақ, Айтып өтейин билгеним. Ўаспын айтып хатқа салсақ, Хэм еситип, хэм көргеним. Шарўа гезер қоныс пенен, Үлпет болдың болыс пенен, Ашна яр-дос билис пенен Ялғанды ойнап күлгениң. Атаң сениң таўдан асқан, Несибесин бунда шашқан. Көргенин қоржынға басқан. Олжа қыздур мамаң сениң. Олжа қыздур мамаң нашар, Оннан туўған тубиң қулшар, Кул тухымы кулға усар, Досым аўсар бабаң сениң. Ата-бабаң өткен жери, Той-сәранжам еткен жери, Журтқа хызмет еткен жери, Қазақдәрья – жайың сениң. Соғымыңның бәри семиз,

Аттан – айғыр, малдан – өгиз, Есап етсен еки сегиз, Байлап сойған қойың сениң. Айдос бий дэрьядай тасты, Үш ағаш қурып киси асты, Арзы қосқа адам қосты, Солардай зулымың сениң. Жүзден жүйрик, мыңнан тулпар, Қус жақсысы туйғын, суңқар, Кырқ адам болса хызыр бар, Не билсин сахрайың сениң. Тойханаға қаздық ошақ, Сақалыңа буўрыл бир қушақ, Көзиң ала, мурның шошақ, Хаслы қулдур бабаң сениң. Тойға адам көп келеди, Сый көремен деп келеди, Кулен болыс өкпеледи, Келмеди ме шаман сенин? Той бермек не еди максетин, Билсен тойында аксадын, Шүршит қалмаққа уқсадың, Лалаўлаған тилиң сениң. Қосым қарақшы нөкерин, Көп екен қайқы хәкериң Алпыс батпан шай-шекерин, Жетпис батпан яғың сениң. Кудаң болыс, сен ақсақал, Азайғандай көп ғалмағал, Бул сөзлерим емес ғаўал, Тенлесипти бойың сениң. Хаялың сениң балғалы, Өзиң ақсақал болғалы, Балғалыдан қыз алғалы,

Самбырайды сабаң сениң. Сирә сениң дузың кемди, Дузиў бермедин төренди, Зарлаттың Есет гереңди, Тил ҳазары бабаң сениң. Шуршит қалмақ жетти пәрең, Әкең сениң Есет герең, Болыс болсан адам жерен, Абырай ақсақал болғаның. Сен жүрипсең елди гезип, Хэркимге берген бир несип, Пухараң жүр сеннен безип, Абырайың кетти сениң. Бердекең айтар күйгеннен, Хаслы-затынды билгеннен, Бундай ақсақал болғаннан, Жақсы еди өлгениң сениң.

- WHO WILL SAY

If he is born worse than his father,
Who says it's good?
If he is foolish and ignorant,
Who says it's good?
If a person is not a person,
If a citizen does not know his ability,
If you don't see those who cry,
Who will say that it is fair?
If you don't pay attention to the people
Freedom, if not comfortable,

If you don't ask to be fair, Who will say that he is a king? If the villain does not know the sin. If they don't know, If you don't see everyone the same, Who can say that he is a leader? If you don't comfort the crying, If he does not pull on his shoulders, If the people do not taste what they have, Who will say that he is a sultan? If the complaints are not satisfied, If Dadi does not reach the king, If time does not judge, Who can say that he is a judge? If you don't know the truth, If there is an unjust judgment, If you don't solve the knot, Who will say that he is a judge? If you don't cut the black hair If you can't tell the truth, If it's not true Who will say that it is Iyshan? If he does not look at the stranger, If it doesn't benefit the bucket If Gungiraly does not build easily, Who says they are rich? If you don't put a pot on your neck, If he does not forbid his lust. If you don't feel like it Who can say that it is cold? If you don't stop the black water, If you don't break the black stone If you don't build a village in the desert, Who can say that he is a man?

If he sees the middle with a flash,
If he gives what he finds to a guest
If a poor man becomes rich,
Who will say that it is bad?
I'm sorry if I don't know the words
Flowing like a river - if it doesn't stop,
If the tiller does not fall,
Who can say that he is eloquent?

- КИМ АЙТАР

Атасынан жаман туўса, Оны жақсы деп ким айтар? Ақылсыз хәм надан болса, Оны жақсы деп ким айтар? Адамды адам демесе, Азамат қәдирин билмесе, Жылағанларды көрмесе, Оны эдил деп ким айтар? Халыққа нәзер салмаса, Бостанлық, жайлық қылмаса, Эдил болып сорамаса, Оны патша деп ким айтар? Жаўыз гунасын билмесе, Билип дарына илмесе, Хэммени бирдей көрмесе, Оны басшы деп ким айтар? Жылағанды жубатпаса, Баўырларына тартпаса, Халық татқанды татпаса, Оны султан деп ким айтар?

Айтқан арызлар питпесе, Дады патшаға жетпесе, Дуўры төрелик етпесе, Оны төре деп ким айтар? Хақ – нехақты билиспесе, Эдилсиз хуким ислесе, Түйилген даўды шешпесе, Оны қазы деп ким айтар? Қара қылды қақ жармаса, Болар исти айта алмаса, Айтқаны туўры болмаса, Оны ийшан деп ким айтар? **Гарипке** нэзер салмаса, Пақырға пайда қылмаса, Гунгиралы жай салмаса, Оларды бай деп ким айтар? Мойнына пота шалмаса, Нэпсине тыйым салмаса. Өзи минайым болмаса, Оны суўпы деп ким айтар? Қара суўды тындырмаса, Қара тасты сындырмаса, Шөлге аўыл қондырмаса, Одамбасы деп ким айтар? Жарқ-журқ етип мийман көрсе, Тапқанын қонаққа берсе, Малсыз ҳалын байдай көрсе, Оны гәда деп ким айтар? Қашырым сөзди аңбаса, Дәрьядай ағып – тынбаса, Тиллеринен пал тамбаса, Оны шешен деп ким айтар?

- GIVE SHELTER

How was the time It got worse day by day. The sun covered my face, Give me shelter yourself. There was a cry, the barking barked, The eyes did not see the black earth, The adversaries won. Take one, give shelter yourself. Give refuge to the Almighty, May my sweet soul be blessed, Day by day we were together, Give shelter to a sad person like us. It was a dark time, It was not time, it was thought. Worse than fog Give me shelter yourself. I have an undoubted right, Give a garden to a sad person like us, There was a lot of people, Give refuge to the naked. It was great in every way. It was a desert Black hat was a poser, Give wisdom to the people. It has folded its wings, There is a half-way He has a bent neck, Give them shelter yourself. Someone can't find food Unable to cure hunger Unable to get a salary

Give them shelter yourself. Someone has an empty stomach, Everything I have to pull, Without finding and press the nation, Give them shelter yourself. Been a mullah for a while. Everything in his mouth The tongue is all over Write to them. It's been a while. It's always full of pickers, For a while, it fades like a flower, Give them shelter. Take a look at me Walk with me as an equal, Give hands to strangers, I am sad, give me strength. The smell of nothing is from me, Everything is from me, I am saddened. My life is over, give me shelter. I also came to seventy, my dear. My hair is white from the burn, What's the deal? Give shelter to a sad person like me!

- ПАНА БЕР

Қалай-қалай болды заман, Күннен-күнге болды жаман, Қаплады күн жүзин думан, Бендеге өзиң пана бер. Сыран болды, үргин үрди, Көз көрмеди қара жерди, Нәмәртлер жеңип тур ерди, Бир алла, өзиң пана бер. Пана бергил қадир қуда, Шийрин жаным болсын пидэ, Күннен-күнге болдық геда, Биздей сорлыға пана бер. Заман түнек заман болды, Заман емес, думан болды, Думаннан да жаман болды, Бендеге өзиң пана бер. Бенде едик шупхэсиз хак, Биздей сорлыға бергил бақ, Посар болды аяқтан халық, Жаланасларға пана бер. Бәрше қырдан асар болды, Шөлистанды басар болды, Қарақалпақ посар болды, Халыққа ақыл-дана бер. Қанатынан қайрылған бар, Жарым жолда шойырылған бар, Дойнағынан майрылған бар, Оларға өзиң пана бер. Биреў жур тамақ табалмай, Ашлыққа илаж қылалмай, Еңбек ҳақысын ала алмай,

Өзиң соларға пана бер. Биреўлер бар аш қарыны, Тартып ап залым барыны, Тапбай басалай тарыны, Соларға өзиң пана бер. Биразлар жүр молла болып, Аўзында бәрҳа олла болып, Тил ушында алла болып, Сондайларға жаза бер. Биразлар жүр суўпы болып, Кеўилине пикер толып, Биразлар жүр гүлдей солып, Соларға енди пана бер. Алдымды байқап көрерге, Тең-қурбы менен жүрерге, **Г**әриплерге қол берерге, Мен сорлыға дәрамат бер. Жоқтың иси әрман менен, Бардың иси пәрман менен, Қайғы-хәсирет ғам менен, Өтти өмирим, пана бер. Жетписке хэм келди жасым, Күйиктен ағарды шашым, Не саўдаға тусти басым, Мендай сорлыға пана бер!

- LAND OF MUYNAK

Friends, I would appreciate it if I could praise you.

Plain for farmers, grasslands,

Lakes that don't show excitement,

Muynak's sea of fish went.

They went hunting for sturgeon carp,

They went to the person who was cursed,

The sun appeared towering from the middle,

Muynak's Terbenbes mountains went.

Savytbay's body is fine,

Their wealth is better than fish.

It's good for boys and girls to chew.

Muynak went to the air.

The mullahs say the five times azan,

He washes the pot,

If they go, they will catch the yellow carp of the lake.

Muynak had a happy year.

Peasant people along the sea coast,

The land is rich, the pasture land is estuary,

Don't bet on me bros

Muynak went to Baymambet pearl.

The eyes that took away your soul from me,

The words of sweeter of sugar,

More than fourteen days of the month,

Muynak has bad girlfriends.

He did not say obscene words anywhere.

When the right word came, he did not hold his tongue.

Kasarissa Khan also did not stop dancing

Muynak's Biisenbai songs went.

He knocks his hard fish into the sea,

Leave the house to the shepherd girl,

He rides the ice without fear,

Such young men went to Muynak. Demands compete with each other, To the best of our ability, Looked at the handsome man, Muynak's boyfriend went to the country. From Turkestan, the sea was covered. Good rode the boat without fear, By the lake, thinking about the country's sorrow, Smart guys went in the mud. The one who hears this word does not find it. His perfection walks, he does not walk, He had an oar in his hand, and three horses. Muynak's perfect boyfriend went. My name is Berdimurat, God's trickster, He grew up in the desert all his life, The place where my words are impossible, My words went everywhere.

- МҮЙТЕН ЕЛЛЕРИ

Дослар, тәрип етсем мүйтен еллерим, Шарўаға жай, шөби отлақ жерлери, Аҳыў-тоғын билдирмейди көллери, Мүйтенниң балықлы теңизи барды. Бекире сазан ушын аўлары барды, Қаст еткен кисиге даўлары барды, Күн ортадан мунарланып көринген, Мүйтенниң Тербенбес таўлары барды. Саўытбайдың жән-жағасы саматты, Балығынан аўқатлары абатты, Қыз-жигиттиң шайнағаны набатты,

Муйтенниң абадан еллери барди. Моллалары айтар бес ўақ азанын, Жуўыстырып асып қояр қазанын, Барса алар көлдиң сары сазанын, Мүйтенниң жыранлы жылымы барды. Шарўа халқы теңиз бойын жағалар, Жерлери бай, отлақ жерин сағалар, Мүйтен менен бәс тутпаңыз, ағалар, Мүйтенниң Баймамбет пирлери барды. Жылўа менен жанынды алған көзлери, Шекерден шийриндур айтқан сөзлери, Он төрт күнлик айдан зыят жүзлери, Мүйтенниң не жаман қызлары барды. Айтар жерде әдепсиз сөз айтпаған, Туўры сөз келгенде тилин тартпаған, Қасарысса хан ҳәм бийден қайтпаған Мүйтенниң Бийсенбай шерлери барды. Қатыны балығын қақлайды дузға, Тапсырып үйлерин бақташы қызға, Корықпастан минеди бир ели музға, Соныңдай жигитлер мүйтенде барды. Талап етер бир-бирине жарысып, Интимақлы барымына барысып, Мусэпир адамға бәрҳа қарасып, Мүйтенниң ел бағар жигити барды. Түркстаннан келип теңиз жайлаған, Желли күни қорықпай қайық айдаған, Көл жағалап, елдиң ғамын ойлаған, Ақыллы жигитлер мүйтенде барды. Еситкен бул сөзден таппайды қыяў, Кемели жүреди, жүрмейди жаяў, Қолында ескеги, үш қулаш таяў, Мүйтенниң кемели жигити барды. Атым Бердимурат, алланың қулы,

Өмиринше сахрада өскен бүлбили, Сөзимниң болмаслар ғалетий жери, Мениң айтқан сөзим ҳәр жерде барды.

- TO MUSA GRIOT

The joy of mankind Summer that blossomed. Kind words, I will praise you, Musa. Chosen by the king, the khan, A soul melted from clay, Sultan to all griotes, The late Musa. If I praise him, friends, The scents of humanity's time, The flying birds are praying, If you hear the song, it's Musa's. Discordant voices, Dear old man. The true falcon of mankind. If you hear the song, it's Musa's. Edenbay's path is poisonous, Makhtumkuly came to say, The pond is full of people. If you see the lapuz, it's Musa's. Otep griot, Allaniyaz, Less interesting in every way, Winter turns your day into summer, If you listen to the song, it's Musa's. Jumaniyaz, Kurban griot,

The camel came to the place where it was said, A pond is better than a nightingale, To beat bird of song Muysa's.
Kulmanbet's words are shameful,
Khalmurat clay is damaged,
The words are like advice,
Musa is a wise man.
Run to the witch Bainiyaz,
Spring and summer have passed by.
The soil and the pond are inseparable,
Musa has no words for this.

Kutlymurat, Serek, Not needed for anything Good luck to those who listen. If you hear the song, it's Musa's. Adjinivaz is the owner of the word, Beloved friend of witches. The age of the people, If you hear the song, it's Musa's. Your aunt's name is witch, Words are better than clay, Don't be fooled by sloppy words. A word from Musa. Durysbergen and Begniaz, There is little result in words, A pleasant summer will be built, If you listen to the song, it's Musa's. Edenbay is a master of words. Kerimbergen is only a copy, All kinds of good luck, If you see your face, you are Musa. Seitnazar and Seitek, If you told me, it didn't affect me.

Happy holidays,
Thank you for your words.
Ayeke and Murtaza,
Don't dig too much,
There is no worry in the words,
He hears the nickname of Musa.
It's really dark in Koldauly
Tarip Berdakh, who taught
Land on the head,
Musa's song is over.

- МУЎСА БАКСЫҒА

Адамзаттың жанға хәзин, Гуллендирген кеўил жазын, Жағымталлы сөзи-сазын, Тәрип етейин Муўсаның. Таңландырған патша, ханды, Саз бенен ериткен жанды, Бәрше бақсыға султанды, Әўмети асқан Муўсаның. Тәрип етсем оны, дослар, Адамзаттың ўақтын хошлар, Қайырылады ушқан қуслар, Сазын еситсе Муўсаның. Алақайыслы дуўтары, Халықтың сүйген қарыйдары, Адамзаттың шын суңқары, Сазын еситсең Муўсаның. Еденбайдың жолы уллы, Келди сөзи Мақтумқулы,

Хаўазасы журтқа толы, Лапызын көрсең Муўсаның. Өтеп бақсы, Алланияз, Хәр жағынан қызығы аз, Қыс күниңды етеди жаз, Сазын тыңласаң Муўсаның. Жуманияз, Қурбан бақсы, Айтқан жерде түйе басты, Хаўазы булбилден жақсы, Қусты қайырар Муўсаның. Кулманбеттиң сөзи уят, Халмураттың сазы зыят, Сөзлери өңшең нәсият, Ақыл ендирер Муўсаның. Бақсыға жүйрик Байнияз, Шалқып өтти қысыў хәм жаз, Айрылмайды саз хәм ҳаўаз, Буған сөзи жоқ Муўсаның.

Кутлымурат, Серек деген, Хеш нәрсеге керекпеген, Тыңлағанларға йош келген, Сазын еситсең Муўсаның. Әжинияз сөздиң ийеси, Бақсылардың сүйген досы, Халықтың келтирген йошын, Сазын еситсе Муўсаның. Сәйекениң аты бақсы, Саздан көре сөзи жақсы, Шалабай сөзге масақшы, Бир аўыз сөзи Муўсаның. Дурысберген ҳәм Бегнияз, Саз-сөзинде нәтийже аз, Қурылады жағымлы жаз,

Сазын тыңласаң Муўсаның. Еденбай сөзге көп уста, Керимберген гөне нусқа, Түри мегзер алғыр қусқа, Келбетин көрсең Муўсаның. Сейтназар хәм Сейтек деген, Айттырсаң тәсир етпеген, Мереке саўған еп пенен, Сөзи садаға Муўсаның. Айеке менен Муртаза, Шертип өтти мудам қазба, Сазыў-сөзинде жоқ маза, Лақабын есит Муўсаның. Қолдаўлыда шын қаралпақ Тәрип еткен шайыр Бердақ, Басына қонып дәўлет-бақ, Сайрап өтипти Муўсаның.

- KALAN MASTER

The master of the white city,
Carpentry,
He counted himself ahead of everyone else
Kalan is a craftsman.
A button was made from a willow tree,
Art is for everyone.
We knocked eight coin,
By the way, Kalan is a master.
This is your shame.
To provide faster deposit,
My bag lay for a year.

Kalan is a craftsman without a confession. That you are so unconfessed, You didn't get it, country of craftsman is broken We saw it from you, Master Kalan. If I ask for my deposit, So why are you so angry? Dance, if Mullah comes to your house, If you say "Take it away". I gathered wood for the sack, You suffered so much. I couldn't fit in your bag Why is this, master Kalan? Everyone looks up to you The country has a need. Your waist is as narrow as your bag. Not a blacksmith, but a bare-bones craftsman. I said the truth. The map of providing country, If you build heaven, this is the bag.

If you don't fit, Kalan is a master.
Berdimurat is me,
People don't like you
It's all ours,
If you make a horse, Kalan is a master...

- КӘЛАН УСТА

Ақ қаланың ең шебери, Ағаш усталық ҳөнери, Өзин хәммеден илгери Есаплаған Кәлан уста. Тал ағаштан түйме соққан, Хөнери хэммеге жаққан. Сәккиз теңгемизди қаққан, Бир қапыға Кәлан уста. Бул исиң сениң уятты, Питкер тезирек аманатты, Берген қапым бир жыл жатты, Ықрары жоқ Кәлан уста. Бунша ықрарсыз болғаның, Буйырармекен алғаның, Усталы ел бузылғанын Сеннен көрдик Кәлан уста. Аманатымды сорасам, Сонша неге бад урасаң? Бий, молла келсе үйиңе, "Алып кет" деп жуўырасаң. Капыға ағаш жыйнадым, Сонша қатнасып қыйнадың, Соққан қапына сыймадым, Бул неткениң, Кәлан уста? Хәмме саған қарар екен, Елдиң мұтажы бар екен, Пейлиң қапыңдай тар екен, Кәлан емес, ялан уста. Айттым туўрылық гэпини, Питкермей елдин мәпини, Бейишке қурсаң бул қапыны,

Сен сыймассаң, Кәлан уста. Бердимурат мениң өзим, Журтқа жақпаған минезиң, Алағой қапыны бизиң, Ат етерсең Кәлан уста...

- JAMET

Jamet is son of Buranbay, If you are in a basket People was struck by God. If you also enjoy power...

- ЖӘМЕТКЕ

Боранбай улы Жәметсең, Қый көтерген себетсең Елди де қудай урған екен, Сен де бийликтен дәметсең...

SUPERIOR

After sowing white wheat and oats,

Freshly planted paddy fields, after planting turmeric,

Forty days without feeling sorrow and longing,

One day of happiness is better than good health.

After being born, if you are lucky,

If your enemies step on your feet,

If Eve submits and joins her hands,

Glory is better than falling down.

Work, after birth, for the people,

Don't spare your life, for the sake of your husband,

For the land where blood dripped from the navel,

Better to serve before you die.

Never wonder if you have friends.

If possible, destroy the enemy.

People and peoples, go around as one,

Respect for the land of birth is better.

Build others.

Tears of your heart,

Even if it's bad, be a lifelong companion.

It's better than a temporary handshake.

Let there be honor in the human child,

Let it be at least a face, a familiar face.

Unless he cuts his hand unknowingly, a reed,

That time is better than the blood.

A man needs an honor.

I need help with a good penmanship

If a guest comes, they have to wait.

Love is better than one drink.

The guest dismounted to say welcome.

Don't sit down, try this house.

Beautiful and leggy, tongue-in-cheek,

Better than unskilled, uneducated hands.
Khiva khan made a plan to hide his skin,
A lot of money fell on the poor without property,
The length is straight, a long argin,
A few hundred is better than poor quality wool.
Waking up, going to work in the morning,
Raise your arms and bend your back,
Kneeling hard, working hard,
It's better than one bite.
A deep mind is needed to control the word,

A deep mind is needed to control the word, A calm mind is needed for a nervous system, Don't panic in the water,

A boat is better than six hundred years... ... It came to us little by little, groan,

It is not my fault to eat a stick for no reason.

My god who made the sky of the people,

It is better to die than walk.

One evening he told me,

Without a stake, without a stake,

Korakalpak day passed without light,

This prison is better than the past life.

I didn't say the real thing, it passed without being clear.

What services have I done?

I was also a soul, harmless to the country.

I was humiliated, it is better than death.

I want to tell you, it rained without seeing.

He is dead, unopened,

Berdimurad - the people, the people - Berdakh,

It is better to look alone.

ЯХШИРОК

Оқ буғдойи туриб, сули сепкандан, Тоза шоли туриб, курмак эккандан, Жўнсиз қирқ кун қайғу-хасрат чеккандан, Тан соғликда бир кун шодлик яхшироқ. Дунёга чиккан сўнг, бахтинг очилса, Душманларинг оёғингга бош урса, Ёв бўйсуниб, икки қўлин қовширса, Кўзни олайтгандан, иззат яхшироқ. Юмуш ишла, туғилган сўнг, эл учун, Жонингни аяма, элда эр учун, Киндикдан қон томиб, туққан ер учун, Ўлиб кетгунингча хизмат яхширок. Хеч қачон дўстларинг бўлмасин хайрон, Қўлдан келса солинг душманга вайрон, Элу халқ бир бўлиб айлангиз сайрон, Туғилган ер учун хурмат яхшироқ. Ғайри бировларни этиб қурдошинг, Оқизмагин дилбарингнинг кўзёшин, Ёмон бўлса хам умрлик йўлдошинг, Вақтинча қўл берган хурдан яхшироқ. Одам боласинда бўлсин ор-номус, Энг ками юз бўлсин кўз кўрган таниш, Магар билмай қўлни қийса бир қамиш, Шул вақт қонин тийган ордан яхшироқ. Эр йигитга номус билан ор керак, Оқкўнгил, қаламқош севар ёр керак, Мехмон келса кутиб олар хол керак, Сўйгани бир эчки-молдан яхширок. Хуш келдинг, деб, отдан тушган ул қўноқ, Утирган бўлмасин шу уйни синаб, Кўзли хам оёкли, тилли бир чўлок,

Хунарсиз, билимсиз қўлдан яхшироқ. Хива хон қасд этиб, пўсди қанғиб юрт, Мулксиз ночорларга тушди кўп солғирт, Узунаси текис, йўғон бир арғит, Сони юз, сифатсиз толдан яхширок. Уйғониб, эртадан юмушга чиқиб, Қўлингни қабартиб, белингни букиб, Тиззангни сизлатиб, мехнатин чекиб, Еган бир зоғоранг болдан яхшироқ. Теран ақл керак сўзни тизмоққа, Тиниқ хаёл керак барин сезмоққа, Сув ичинда вахимасиз сузмоққа, Бир қайиқ олти юз солдан яхшироқ... ... Ўзга кам-кўст келиб тушди, ох-войим, Сабабсиз таёк еб, недур гунойим, Ерни, кўкни халқ айлаган худойим, Бу юришдан ажал келган яхшироқ. Бир оқшом айттириб урди ёзиқсиз, Не чора бойлоғсиз холда, қозиқсиз, Корақалпоқ күнинг ўтди ёруғсиз, Бул ўтган умрдан зиндон яхширок. Не асл сўз айтдим, ўтди аёнсиз, Не хизматлар этдим, кетди поёнсиз, Мен хам бир жон эдим юртга зиёнсиз, Хўрлик кўрдим, тек ўлгандан яхширок. Бердимурод айтар, кўролмай ёгду, Ўлиб кетар бўлди, очилмай бахти, Бердимурод – халқни, халқи – Бердақни, Ёлғизиндай кўрар жондан яхширок.

Янгибой Қўчкоров таржимаси

MUNDARIJA

TAX	5
СОЛИҚ	
IS SUMMER COMING?!	8
ЁЗ КЕЛУРМИ?!	
IT WASN'T	
БЎЛГАН ЭМАС	14
UNMOVED	16
ОЙЛАНБА	17
I DIDN'T KNOW	19
БИЛМЕДИМ	20
- HE DID NOT GIVE SEA FISH	21
- ТЕҢИЗ БАЛЫҒЫН БЕРМЕДИ	23
GIVE IT TO ME	
- МАҒАН БЕР	26
- TO A GUY	27
- БИР ЖИГИТКЕ	28
- MINE	29
- МЕНИҢ	31
- FATE	33
- АҚЫБЕТ	
- SEEING THAT	35
- EKEH	
- DON'T BE IGNORANT	38
- НАДАН БОЛМА	39
- KNOWLEDGELESS	
- БИЛГЕЙСИЗ	41
- UNSEEN	42
- ҚАРАМАС	
- WILL HE COME BACK?	44
- КЕТКЕН КЕЛЕР МЕ?	
1 БАЗ - КУС	48

48
49
50
51
52
54
56
58
60
62
64
65
67
69
71
73
74
74
75
77

BERDAKH

IS SUMMER COMING?!

Poems

Editor D. Ulugmuradov Compiler H. Jumaboyeva Designer B. Haydarov

Certificate No. 3996 was issued by the Information and Mass Communications Agency under the Administration of the President of the Republic of Uzbekistan.

> Permission granted on: 12.02.2024 Format 84x108 1/32. Offset paper. Font: "Times". Print run: 5.1. Number of copies: 100.

Original layout prepared by "FIRDAVS-SHOH" publishing house.

Address: 10-A, Harakat-3 St., Tashkent.

Tel.: 90-372-85-17